

PETER MAY

Emocionální tajemství obyvatel pochmurného ostrova
jsou ještě hlubší než jeho rašeliniště. THE TIMES

MUŽ Z OSTROVA LEWIS

KRIMEROMÁNOST

PROLOG

Tento kousek půdy, který pokrývá bouřemi bičovaný ostrov vzdálený tři hodiny cesty od severozápadního pobřeží Skotska, poskytuje lidem obživu i teplo. Přijímá také jejich mrtvé. A velmi zřídka, tak jako dnes, některého z nich zase vydá zpátky.

Kopání rašeliny je společenská událost. Rodina, sousedé, děti — všichni se shromáždí na vřesovišti, přes něž fouká vlahý jihozápadní vítr, vysouší traviny a rozhání hejna pakomárců. Annag je pouhých pět let. Blíží se její první kopání rašeliny. A bude si ho pamatovat celý život.

Ráno proseděla s babičkou v kuchyni, kde pozorovala, jak se na plotně vaří vajíčka — ve sporáku na nožkách se topilo poslední loňskou rašelinou. Nyní se spolu obě vydaly mokřadem s koši v rukou. Annag utíká pichlavým vřesem a mezi prstíky jejích bosých nohou čvachtá rašelinou zhnědlá voda. Nadšení z nadcházejícího dne jí dává křídla.

Oči má plné nebe. Nebe, které trhá a cupuje vítr. Nebe, z něhož ve chvilkových záblescích prosakuje sluneční svit. Rozlévá se po seschlých trsech trávy, mezi kterými se v chaotických poryvech turbulentního vzduchu prudce sklánějí bělavé hlavicky suchopýru. V příštích dnech se hnědává zimní pustina zbarví žlutou a fialovou jarních a letních květů. Ty však dosud spí. Spánkem mrtvých.

Proti slunci třpytícímu se na hladině oceánu, který doráží na tvrdé rulové útesy, se rýsují siluety šestice mužů v montérkách a plátěných čepicích. Ta záře Annag téměř oslňuje, a když si rukou zastíní oči, vidí, jak se muži hrbí a sklánějí, zatímco jejich *tarasgeir* odkrajuje měkkou černou rašelinu a vykládá vodou nasáklé čtvercové bloky na okraj příkopu. Země je tu zjizvená kopáním celých generací. Třicet čtyřicet centimetrů hlubokými brázdami, jejichž okraje lemuují čerstvě vykopané drny, které musejí vyschnout nejprve z jedné a pak i z druhé strany. Za dva dny se kopáči vrátí na *cruinneachadh*, skládání rašeliny, aby bloky sestavili do *rùdhain*, nízkých trojúhelníkových pyramid, ve kterých je dosuší volně proudící vítr.

Až přijde čas, naloží bloky na dvoukolák a odvezou je na hospodářství. Tam křehké kusy rašeliny poskládají na sebe do stromečkového vzoru. Vzniklý stoh zajistí rodině dostatek rašeliny pro otop i pro přípravu jídla, které je bude sytit celou příští zimu.

Takto přežívali obyvatelé ostrova Lewis, nejsevernějšího ze souostroví skotských Hebrid, celá staletí. A dnes, v době finanční nejistoty, kdy cena paliva prudce stoupá, se ti, kteří topí v krbech a kamnech, houfně navracejí k tradici svých předků. Protože pak za teplo domova zaplatí jen svou vynaloženou dřinou a oddaností Bohu.

Být tady na větrném vřesovišti však pro Annag není nic než dobrodružství. Kdesi za sebou slyší, jak si matka s babičkou povídají a překřikují vítr. Zavolá na otce a dědečka a její smějící se ústa zaplní vlahý vzduch. Neumí vycítit napětí, které ochromilo hlouček kopáčů rašeliny v dálce. Nemá jak. Na základě své krátké životní zkušenosti neumí číst v postojích mužů sklánějících se kolem jedné ze stěn výkopu, která se jim zhroutila pod nohama.

Příliš pozdě ji otec spatří přibíhat a zakřičí na ni, aby zůstala stát. Příliš pozdě na to, aby dokázala zastavit setrvačnost nebo zareagovat na zděšení v jeho hlase. Muži se náhle napřímí, otočí se na ni a ona spatří tvář svého bratra, bledou jako plátěné prostěradlo rozprostřené na slunci, aby se vybělilo.

A shlédne tam, kam směřuje bratrův pohled. Na sesunutý okraj výkopu a na paži, která se k ní napřahuje. Kůže připomíná useň a prsty jsou zkřivené, jako by svíraly neviditelný míček. Jedna noha je zkroucená přes druhou, hlava se naklání k výkopu, jako by pátrala po ztraceném životě, a tam, kde by měly být oči, zejí jen dva černé otvory.

Na okamžik se ztrácí v hlubinách nepochopení. Pak se přes ni převalí vlna poznání a vítr jí z úst vyrve výkřik.

PRVNÍ KAPITOLA

Gunn už z dálky spatřil auta zaparkovaná u krajnice. Černo-modré nebe, zachmuřené a zhmožděné, se jednoduše valilo od oceánu těsně nad zemí a pravidelný pohyb stěračů rozmazával po čelním skle první plivance deště. Cínovou šed' oceánu rozdělávaly bílé hřebeny tři čtyři metry vysokých vln a osamělý modrý maják policejního auta po boku sanitky byl pouhým smítkem, které pohltila nesmírná rozloha krajiny.

Za zaparkovanými auty se choulily hrubě omítnuté domky Siaderu, plně očekávání a ostražitosti, nicméně přivyklé nepolevujícím útokům počasí. Línii obzoru nenarušoval ani jeden jediný strom, pouze řady trouchnivějících plotových sloupků podél silnice a rezivějící ostatky traktorů a aut na opuštěných pozemcích. Větretem zmítané křoviny s prvními statečnými lístky se zarputile držely v mělké půdě v naději na lepší časy a moře suchopýru se čeřilo a vířilo jako vodní hladina.

Gunn zaparkoval vedle policejního auta a vystoupil do vichřice. Husté černé vlasy, které mu uprostřed zasmušilého čela srůstaly do špičky, se rozlétly na všechny strany a on si přitáhl černou prošívanou bundu těsněji k tělu. Nadával si, že ho nenapadlo vzít si vysoké boty. Opatrně vykročil na změkklou půdu, ale za chvíli stejně ucítil, jak mu ponožkami prosakuje chlad rašelinové vody.

Dorazil k prvnímu výkopu a vydal se pěšinkou podél něj, kolem pyramidek sušícího se paliva. Policisté v uniformách už do měkké půdy zatloukli kovové tyče a místo nálezu označili modrobílou páskou, která se kroutila ve větru a zvučně vibrovala. Z nejbližších domků vzdálených asi půl míle směrem k útesům se sem linul zápach hořící rašeliny.

Kolem těla postával hlouček mužů, kteří se museli do větru téměř položit, aby jeho náporu odolali: záchranáři v reflexním žlutém oblečení, kteří čekali, až budou tělo moci odvézt, policisté v černých nepromokavých bundách a čepicích s kostkovaným pruhem, kteří si mysleli, že už viděli všechno. Až do dnešního dne.

Muži se před Gunnem beze slova rozestoupili a on spatřil policejního lékaře, který se v podřepu skláněl nad mrtvolou a prsty v latexových rukavicích opatrně smetával rozdrolenou rašelinu. Vzhlédl k tyčící se postavě George Gunna a ten si teprve teď všiml hnědé svráštělé kůže mrtvého. Udiveně se zamračil. „On je... snědý?“

„To má na svědomí rašelina. Řekl bych, že to byl běloch. Poměrně mladý. Něco kolem dvaceti. Typický příklad mrtvoly z rašeliníště. Téměř dokonale zachovaná.“

„Ty už jsi někdy nějakou viděl?“

„Nikdy. Ale četl jsem o nich. Oceánská sůl obsažená ve vzduchu vytváří vhodné podmínky pro růst rašeliníku. Jeho kořínky při rozkladu tvoří kyselinu. Ta tělo konzervuje skoro jako v nálevu. Vnitřní orgány by teoreticky měly být zcela netknuté.“

Gunn zíral s nepokrytou zvědavostí na téměř mumifikované ostatky. „Jak zemřel, Murdo?“

„Násilnou smrtí, zdá se. Má proříznutý krk a v oblasti hrudníku několik bodných ran. Ale konečnou příčinu smrti bude muset určit patolog, Georgi.“ Policejní lékař vstal a stáhl si rukavice. „Měli bychom ho odtud odvézt, než se spustí déšť.“

Gunn přikývl, ale nedokázal odtrhnout oči od tváře mladíka uvězněného v rašelině. I když byla poněkud svraštělá, muže by identifikoval kdokoli, kdo by ho znal. Rozkladu podlehla jen měkká tkáň očních bulv. „Jak dlouho tu leží?“

Murdův smích se ztratil ve větru. „Kdoví. Stovky let, možná dokonce tisíce. Na to si budeš muset pozvat odborníka.“

DRUHÁ KAPITOLA

Nemusím se dívat na hodiny, abych věděl, kolik je.

Zvláštní, ráno ta hnědá skvrna na stropě působí světleji. Krystalické stopy plísně podél pukliny, která jí prochází, vypadají tak nějak bělejší. Je s podivem, že se vždycky budím ve stejnou dobu. Se světlem, které se dovnitř krade podél záclon, to nemá nic společného, protože v tuhle roční dobu jsou noci velmi krátké. Musejí to být nějaké vnitřní hodiny. Léta vstávání za úsvitu kvůli dojení a všemu tomu ostatnímu, co plnívalo bdělou část dne. To všechno je teď pryč.

Na tu skvrnu na stropě se dívám docela rád. Nevím proč, ale ráno mi připomíná ušlechtilého koně, který na mě čeká, abych v jeho sedle vyrazil vstříc lepší budoucnosti. Zato v noci, když padne tma, působí úplně jinak. Jako nějaké vzpínající se rohaté zvíře, které mě každou chvíli může odnést do temnoty.

Slyším, že se otevřely dveře, a spatřím v nich jakousi ženu. Je mi povědomá, ale nedokážu si ji zařadit. Dokud nepromluví.
„Ale, Tormode...“

Samozřejmě. Je to Mary. Její hlas bych poznal kdekoli. Rád bych věděl, proč se tváří tak smutně. A ještě nějak. Něco svěsilo koutky jejích úst. Něco jako znechucení. Víím, že mě kdysi milovala, ale nejsem si úplně jistý, jestli jsem já kdy miloval ji.
„Co se stalo, Mary?“

„Už jsi zase zapomněl jít na záchod.“

A pak to také ucítím. Náhle. Skoro nesnesitelně. Proč jsem si toho nevšiml dřív?

„To jsi nemohl vstát? Co by ti to udělalo?“

Nevím, proč mě obviňuje. Neudělal jsem to naschvál. Nikdy to nedělám naschvál. Když odkryje příkrývku, pach ještě zesílí a ona si rukou zakryje ústa.

„Vstaň,“ přikáže mi. „Musím převléknout postel. Pyžamo dej do vany a osprchuj se.“

Přehodím nohy přes okraj postele a čekám, až mi pomůže vstát. Takový jsem nikdy nebýval. Vždycky jsem byl ten silnější. Pamatuju si, jak si tenkrát u starého ovčince zvrtla kotník, když jsme sháněli stádo na stříhání. Nemohla se postavit a já ji domů musel nést. Skoro dvě míle. Ruce mě bolely a ani slovem jsem si nepostěžoval. Proč si na to ani jednou nevzpomene?

Copak nevidí, jak je tohle ponižující? Odvrátím hlavu, aby si nevšimla, že se mi oči zalévají slzami, a usilovně mžikám, abych je zastavil. Zhluboka se nadechnu. „Kačer Donald.“

„Kačer Donald?“

Podívám se na ni a skoro ucuknu před hněvem, který spatřím v jejím pohledu. Tohle že jsem řekl? Kačer Donald? To jsem určitě říct nechtěl. Ale nemůžu si vzpomenout, co jsem říct chtěl. A tak sebejistě zopakuji: „Ano, kačer Donald.“

Vytáhne mě na nohy, skoro neurvale, a postrkuje mě ke dveřím. „Zmiz mi z očí!“

Proč se tak zlobí?

Došourám se do koupelny a vysvléknu se z pyžama. Kam říkala, že ho mám dát? Nechám ho ležet na zemi a podívám se do zrcadla. Očima nesmírně bledé modré barvy na mě hledí stařec s pár bělavými vlasy. Chvilí přemýšlím, kdo to je, a pak se odvrátím a oknem vyhlédnu na *machair* táhnoucí se k pobřeží. Na sladkoslané trávě se pasou ovce a já vidím,

jak jim vítr cuchá hustou zimní srst. Ale neslyším ho. Ani příboj oceánu na pobřeží — nádhernou bíle se pěnící mořskou vodu plnou písku a zuřivosti.

Nejspíš za to může dvojité sklo. Takové jsme na farmě nikdy neměli. Tam člověk věděl, že je naživu, když dovnitř okenními rámy prohvizdoval vítr a hnal kouř z rašeliny zpátky do komína. Tam se člověk mohl nadechnout, měl tam prostor k životu. Tady jsou místnosti tak stísněné, neprodyšně oddělené od světa. Jako by člověk žil v bublině.

Ten stařec ze zrcadla se na mě znovu zahledí. Usmějí se a on mi úsměv oplátí. Ovšemže jsem celou dobu věděl, že jsem to já. A pomyslí si, jakpak se asi má Peter.

TŘETÍ KAPITOLA

Fin konečně zhasl a rozhostila se tma. Ale slova i nadále žhnula na sítnici. Ani tma neskýtala žádnou možnost úniku.

Kromě Monina svědectví měli ještě dvě další. Ani jeden ze svědků neprojevil tolik duchapřítomnosti, aby si zapsal poznávací značku. Tomu, že ji nezahlédla Mona, se nebylo co divit. Auto ji vyhodilo do vzduchu, odkud s hrozivou silou dopadla na kapotu a čelní sklo, a pak ji náraz nelítostně odmrštil na štěrkovou silnici, kde se několikrát převalila. Jako zázrakem neutrpěla žádné vážné zranění.

Robbieho s jeho nižším těžištěm auto smetlo pod kola.

Kdykoli Fin ta slova četl, představoval si, že je u toho. A po každé cítil, jak se mu zvedá žaludek. Jeho mysl vykreslovala ten obraz tak barvitě, jako by ona vzpomínka byla jeho vlastní. Stejně barvitě popsala Mona tvář, kterou spatřila za volantem a která se jí tak zřetelně vryla do paměti, i když ji zahlédla určitě sotva na zlomek vteřiny. Muž ve středním věku s přerostlými šedohnědými vlasy. Dva nebo tři dny neholené vousy. Jak si toho jen dokázala všimnout? A přesto v její mysli nebyl ani stín pochybnosti. Fin si dokonce nechal u policejního kreslíře zhotovit podobiznu, která zůstala založená ve složce. Ten obličej Fina strašil ve snech i po devíti měsících.

Otočil se na bok a zavřel oči v marné snaze usnout. Okna hotelového pokoje nechal pootevřená kvůli vzduchu, ale záclonou pronikal dovnitř i hluk dopravy z Princes Street. Schoulil se s koleny u brady, lokty přitisknutými k tělu a rukama sepnutými na hrudní kosti jako modlící se plod.

Zítřek přinese konec všeho, co tvořilo většinu jeho dospělého života. Všeho, čím se stal a čím mohl být. Jako tenkrát před mnoha lety, když mu onoho dne teta oznámila, že jeho rodiče jsou mrtví, a on se poprvé za svůj krátký život cítil úplně opuštěný.

Denní světlo žádnou úlevu nepřineslo. Jen tiché odhodlání dotáhnout nadcházející den až do konce. Přes North Bridge a South Bridge vanula vlhá bríza a zahrady pod hradem zalévaly měnicí se obrazce slunečního světla. Fin se odhodlaně prodíral davem představujícím přehlídku lehké jarní módy. Generace, která zapomněla na varování svých babiček „březen, za kamna vlezem, duben, ještě tam budu“. Finovi nikdy nepřipadalo tak docela spravedlivé, že ostatní žijí dál, jako by se nic nestalo. Jenže kdo z nich mohl tušit onu bolest za jeho maskou normálnosti? Kdoví, jaké zmatky se ukrývají za fasádami tváří druhých?

Zastavil se v kopírovacím centru na Nicolson Street. Ofočené stránky zasunul do kožené aktovky a vydal se východně k St. Leonard's Street a hlavnímu ústředí edinburské policie, kde strávil většinu z posledních deseti let. Před dvěma dny zašel s pár kolegy na skleničku na rozloučenou do hospody na Lothian Road. Neveselá akce, která se nesla ponejvíce ve znamení vzpomínek a lítosti, ale chvílemi také upřímné náklonnosti.

Na chodbě mu někteří pokyvovali na pozdrav, jiní si s ním potřásli rukou. Posbírat si osobní věci z pracovního stolu do

papírové krabice mu zabralo pouhých pár minut. Smutné usazeniny neklidného pracovního života.

„Vezmu si od vás služební průkaz, Fine.“

Fin se otočil. Ředitel kriminální služby Black mu čímsi připomínal supa. Hladového a ostražitého. Fin přikývl a předal mu svůj průkaz.

„Je mi líto, že odcházíte,“ prohlásil Black. Nijak lítostivě se ovšem netvářil. O Finových schopnostech nikdy nepochyboval. Jen o jeho motivaci. A teprve teď po všech těch letech byl Fin konečně ochoten uznat, že Black měl pravdu. Oba věděli, že Fin odvádí u policie dobrou práci, jen mu o něco déle trvalo, než pochopil, že to není povolání pro něj. Teprve Robbieho smrt mu otevřela oči.

„V archivu tvrdí, že jste si před třemi týdny vyzvedl složku s případem smrti svého syna.“ Black se odmlčel. Snad čekal, že mu to Fin potvrdí. Když se nedočkal, dodal: „Byli by rádi, kdybyste ji vrátil.“

„Samozřejmě.“ Fin vytáhl složku z aktovky a nechal ji dopadnout na stůl. „Stejně už ji nikdy nikdo neotevře.“

Black přikývl. „Nejspíš ne.“ Zaváhal. „Je načase, abyste ji zavřel i vy, Fine. Jinak vás to dočista stráví a zničí vám to zbytek života. Nechte to být, synku.“

Fin se mu nedokázal podívat do očí. Sebral svou krabici. „Nemůžu.“

Venku obešel budovu, otevřel poklop velkého zeleného kontejneru na tříděný odpad a vysypal do něj obsah své krabice. Pak tam nacpal i ji. Nic z toho už mu k ničemu není.

Chvilku tu postál a díval se na okno, ze kterého tak často pozoroval, jak stinné svahy Salisbury Craggs zalévá slunce i déšť nebo zasypává sněh. Všechna roční období všech těch promarněných let. Pak vykročil na St. Leonard's Street, aby si přivolal taxi.

Taxík ho vysadil na strmě stoupající dlažbě Royal Mile hned pod katedrálou svatého Jiljí. Na Parliament Square už na něj čekala Mona. Ještě nevyměnila svůj bezvýrazný šedý zimní šatník, a tak se téměř ztrácela mezi klasickou architekturou těchto Athén severu, jejichž pískovcové budovy zčernaly dýmem i vlivem času. Oblečení nejspíš odráží její rozpoložení, říkal si Fin. Ale nebyla jen sklíčená. Zřetelně na ní viděl i nervozitu.

„Jdeš pozdě.“

„Promiň.“ Vzal ji pod paží a vylidněným náměstím spíchlali pod klenbu, nad níž se tyčily vysoké pilíře. Fin by rád věděl, jestli jeho zpoždění pramenilo z jakéhosi podvědomého záměru. Zřejmě ani ne tak z neochoty vzdát se minulosti, jako ze strachu z neznáma, ze strachu opustit bezpečí pohodlného vztahu a čelit budoucnosti sám.

Fin se po očku podíval na Monu. Právě procházeli mohutnými dveřmi budovy, která kdysi představovala sídlo skotského parlamentu. Ale velkostatkáři a kupci, kteří v něm zasedali, před třemi sty lety podlehli úplatkům Angličanů, zaprodali národ, jež měli zastupovat, a dali souhlas ke svazku, o němž nestáli. I u Fina a Mony šlo o svazek z rozumu. O přátelství bez lásky. Příživoval ho občasný sex a pohromadě držel jen díky společné lásce k jejich synovi. A teď, bez Robbieho, končí zde, u Nejvyššího civilního soudu. Končí rozsudkem o rozvodu. Kusem papíru, jenž udělá tečku za jednou kapitolou jejich života, která se psala šestnáct let.

V Monině tváři spatřil, jakou bolest jí to působí, a najednou se mu vrátilo všechno, čeho za svůj život litoval. Bylo to jako mučivý přízrak.

Odklidit těch šestnáct let na smetiště dějin nakonec trvalo jen pár minut. Dobré i zlé časy. Jejich úsilí, jejich smích, jejich hádky. Vynořili se do zářivého slunce zalévajícího dlažbu a do dopravního ruchu na Royal Mile. Životy ostatních lidí se odví-

jely dál, kdežto jejich zastávka se právě změnila v konečnou. Dvě nehybné postavy v ohnisku časosběrného filmu, okolo nichž se míhá zbytek světa.

Šestnáct let, a oni jako by byli dva cizí lidé, kteří nevědí, co říct. Kromě sbohem. Ale téměř se děsí vyslovit ho nahlas, navzdory papíru, který si oba odnášejí v ruce. Protože co zbude po vyřčeném sbohem? Fin otevřel svou aktovku, aby si dokumenty uložil. Běžové desky s ofocenou vyšetřovací složkou mu vyklouzly na zem a jejich obsah se mu rozsypal u nohou. Rychle se sklonil, aby ho sesbíral, a Mona si přidřepla k němu a začala mu pomáhat.

Všiml si, jak se na něj podívala s několika papíry v ruce. Už na první pohled jí muselo být jasné, co to je. Mezi listy byla i její vlastní výpověď. Pár set slov, která popisovala zmaření jednoho lidského života a konec jednoho vztahu. Kresba tváře pořízená na základě jejího vlastního popisu. Finova posedlost. Ale neřekla nic. Vstala, podala mu dokumenty a pozorovala, jak je souká zpátky do aktovky.

Když došli na ulici a okamžik rozloučení už nešlo oddalovat, zeptala se: „Budeme v kontaktu?“

„A má to smysl?“

„Asi ne.“

A těmi několika slovy se všechno, co jeden do druhého během těch let investovali — společné zážitky, radosti i bolesti —, navždy rozplynulo jako vločky na říční hladině.

Podíval se na ni. „Co uděláš, až se prodá dům?“

„Vrátím se do Glasgow. Nějakou dobu zůstanu u otce.“ Podívala se mu do očí. „Co ty?“

Pokrčil rameny. „Nevím.“

„Ale víš.“ Byla to skoro výčitka. „Vrátíš se na ostrov.“

„Mono, většinu svého dospělého života jsem zasvětil tomu, abych se návratu tam vyhnul.“